

Korelacje pomiędzy wiedzą, przekonaniem oraz stanowiskiem studentów szkół wyższych wobec transplantacji narządów w Polsce i ich zastosowanie w projektowaniu efektywniejszych kampanii informacyjnych oraz wielowymiarowej edukacji społecznej.

Wstęp. Studenci szkół wyższych prezentują wysoki poziom altruizmu oraz społecznego zaangażowania. Podnoszenie ich poziomu wiedzy oraz kreowanie przychylniejszych postaw może przyczynić się do wzrostu liczby wykonywanych w Polsce przeszczepów narządowych.

Cele. (1) Analiza korelacji pomiędzy wiedzą, przekonaniem oraz stanowiskiem studentów szkół wyższych wobec transplantacji narządów w Polsce ze wskazaniem praktycznych zastosowań dla uzyskanych wyników w wielowymiarowej edukacji społecznej. (2) Identyfikacja kluczowych czynników warunkujących indywidualne preferencje donacyjne. (3) Ocena efektywności aktualnie wykorzystywanych źródeł wiedzy transplantologicznej oraz sformułowanie listy nowych środków edukacyjnych. (4) Ocena aktualnego wykorzystania karty oświadczenia woli, jej roli w komunikacji społecznej oraz rozumieniu przepisów prawnych i problemów etycznych związanych z pobieraniem i przeszczepianiem narządów w Polsce.

Materiały. 800 studentów czterech publicznych uniwersytetów w Krakowie – 400 studentów medycyny oraz 400 studentów kierunków pozamedycznych - o zróżnicowanych uwarunkowaniach demograficznych w zakresie wieku, płci, miejsca zamieszkania, dyscypliny akademickiej oraz roku studiów.

Metodologia. Badanie populacyjne z użyciem anonimowych kwestionariuszy sprawdzających uwarunkowania demograficzne, poziom podstawowej oraz specjalistycznej wiedzy transplantologicznej, przekonania oraz stanowiska dotyczące transplantacji narządów w Polsce, z załączonymi kartami oświadczenia woli.

Wyniki i wnioski. Końcowe stanowisko wobec donacji narządów do celów transplantacji korelowało w sposób pozytywny z wiedzą podstawową ($\rho=0.48$), specjalistyczną ($\rho=0.23$) oraz przekonaniem ($\rho=0.36$) reprezentującej je osoby. Wśród najistotniejszych zagadnień zwiększających szansę odmowy/niepewności wobec donacji uwagę zwracały m.in. błędne wyobrażenia na temat kryteriów kwalifikujących zmarłego pacjenta do grupy potencjalnych dawców narządów, zastrzeżenia co do wiarygodności diagnozy śmierci mózgu, obawy przed zaniechaniem ratowania życia posiadaczy karty oświadczenia woli przez lekarzy, przekonanie o istnieniu w Polsce handlu narządami oraz nieznanostwo preferencji donacyjnych członków rodziny. Poziom wiedzy oraz prezentowane stanowiska różniły się w zależności od uwarunkowań demograficznych, głównie dyscypliny akademickiej, podkreślając konieczność projektowania kampanii informacyjnych dostosowanych do wymagań ściśle określonych grup docelowych. Wykorzystywane źródła wiedzy transplantologicznej

powiązano z indywidualnymi preferencjami donacyjnymi oceniwszy aktualną edukację przedakademicką jako nieadekwatną, w przeciwieństwie do edukacji zapewnianej przez media oraz przez pracowników służby zdrowia.

Pomimo dominującego pozytywnego stanowiska wobec idei transplantacji w badanej grupie respondentów, poziom wiedzy studentów kierunków pozamedycznych pozostaje relatywnie niski, wskazując na potrzebę dodatkowej edukacji w tej grupie, zwłaszcza w zakresie tematyki, której znajomość oceniono jako szczególnie niezadowalającą: istnienia w Polsce zgody domniemanej, roli śmierci mózgu jako diagnozy niezbędnej do kwalifikacji zmarłego do grupy dawców narządów, braku szkodliwości zdrowotnej żywych donacji, aktualnego zapotrzebowania na przeszczepy narządowe oraz zasad ich przyznawania oczekującym biorcom, a także realnego stanowiska wobec idei transplantacji autorytetów religijnych.

Studenci medycyny prezentowali istotnie wyższy poziom wiedzy oraz przychylniejsze stanowiska niż studenci kierunków pozamedycznych, potwierdzając przewagę sformalizowanych programów edukacyjnych nad łatwiej dostępnymi, aczkolwiek mniej wiarygodnymi źródłami wiedzy. Wypieranie nierzetelnych informacji ze środków masowego przekazu, promowanie pozytywnych aspektów transplantacji, aktywizacja polskich duchownych oraz wprowadzenie transplantologii do szkół powinny przyczynić się do istotnego wzrostu poziomu wiedzy młodego społeczeństwa oraz zaowocować jego jeszcze przychylniejszym stanowiskiem, kreując sprzyjające warunki do zastąpienia zgody domniemanej zgodą świadomą.

41.4% studentów posiada kartę oświadczenia woli, a zdecydowana większość osób nieposiadających karty jest zainteresowana jej podpisaniem. Główne przyczyny braku karty nie wynikają z negatywnego stanowiska wobec transplantacji i mają charakter modyfikowalny. 83% posiadaczy karty zdaje sobie sprawę z jej wartości etycznej, nie zaś mocy prawnej, a trzech na czterech poinformowało o jej podpisaniu swoją rodzinę, potwierdzając skuteczność karty oświadczenia woli w komunikowaniu indywidualnych preferencji donacyjnych. Rzeczywisty posiadacz karty, w porównaniu do posiadacza potencjalnego, prezentował istotnie wyższy poziom wiedzy transplantologicznej oraz bardziej zdecydowane stanowisko poparcia dla idei transplantacji. Poparcie dla zgody świadomej było szczególnie zaznaczone wśród studentów reprezentujących najwyższy poziom świadomości transplantologicznej – z dobrym bądź bardzo dobrym poziomem wiedzy, zdecydowanie pozytywnym stanowiskiem, posiadających kartę oświadczenia woli oraz użytkujących ją prawidłowo – nadając tejże decyzji status w pełni świadomego i przemyślanego wyboru.

* * *